

**IAN RAMSEY CENTRE W OKSFORDZIE****PROBLEMATYKA SEMINARIÓW W ROKU AKADEMICKIM 1998/1999**

Działające w Oksfordzie od 1985 r. Ian Ramsey Centre stanowi przykład ośrodka, w którym społeczność naukowa podejmuje krytyczną refleksję nad istotnymi dla teologii i etyki zagadnieniami, implikowanymi przez rozwój nauk przyrodniczych, technologii i medycyny. W roku akademickim 1998/1999 jako Junior Research Fellow – Greyfriars Hall w Oksfordzie uczestniczyłem w kilku spotkaniach wspomnianego Centrum.

Inicjatorem powstania Ian Ramsey Centre i jego obecnym dyrektorem jest dr Arthur Peacocke, znany biochemik zajmujący się również zagadnieniami relacji nauka – wiara. Nazwa ośrodka przywołuje postać innego zasłużonego dla podobnych dyskusji interdyscyplinarnych naukowca i teologa: Iana Ramsey'ego – Nolloth Professor w Oksfordzie, a następnie biskupa Durhama.

Od roku 1995 Ian Ramsey Centre współpracuje z John Templeton Foundation, co umożliwia organizację międzynarodowych warsztatów poświęconych oddziaływaniom objętych etykietą: „nauka – wiara” Rangę pracom podejmowanym w ramach tej instytucji nadaje również fakt, iż Centrum stanowi integralną część Fakultetu Teologicznego Uniwersytetu Oksfordzkiego.

Tematyka tegorocznych spotkań, które składają się z dwóch części – odczytu zaproszonego gościa i motywowanej jego treścią dyskusji, oscylowała zasadniczo wokół dwóch zagadnień: wpływu zmiany koncepcji umysłowości na sposób odnoszenia się do tego, co transcendentne, oraz przyszłości teologii w kontekście rozwoju nauki.

Postępy w neurobiologii oraz rozwój psychologii eksperymentalnej w znacznym stopniu zmodyfikowały rozumienie umysłowości. Przed wszystkim ostatecznie zneutralizowano dualistyczne interpretacje Kartezjusza, a stanowisko monistyczne stało się obowiązkowym paradygmatem, od którego nie widać odwrotu. Kartezjańskie rozgraniczenie między *res extensa* i *res cogitans*, budzące od samego początku wiele zastrzeżeń, dobrze zakorzeniło się jednak w powszechnej świadomości, co gorzej utożsamione zostało z chrześcijańskim poglądem na naturę człowieka jako złożenia z elementu duchowego i cielesnego.

Potępiając niespójności stanowiska dualistycznego, często zapomina się, że już św. Tomasz z Akwinu nauczał: „Dusza, która jest naczelną zasadą życia, nie jest ciałem, lecz aktem ciała” (S 1, 75, 1). Przypomniał o tym prof. William Carroll z Iowa University (USA) w odczycie zatytułowanym: „Dusza i nauka : biologia tomistyczna jako antidotum na redukcjonizm” Wskazał on, iż chrześcijaństwo nie tylko nie pozostaje ostatnim bastionem skrajnego dualizmu, lecz wprost „jest najbardziej materialistyczne ze wszystkich religii”. W tym pozornie paradoksalnym ujęciu chodzi o wykorzystanie Arystotelesowskich dystynkcji (materia – forma) w takim podejściu do zagadnienia umysłowości, w którym unikamy zarówno redukcjonizmu, jak i nie wpadamy w potrzask dualizmu.

Każdy organizm możemy zredukować do poziomu komórek, by na poziomie molekularnym szukać wyjaśnienia interesujących nas prawidłowości. Ale w ujęciu holistycznym organizm istnieje tylko dzięki temu, że jako całość jest czymś więcej,

niż jego części. W tym kontekście duszę można postrzegać jako bardziej skomplikowany rodzaj formy, która istnieje w substancji, choć jako pierwsza zasada życia nie jest ciałem. Prof. Carroll podkreślił, iż w stanowisku tomistycznym materia i forma nie istnieją oddzielnie, materia i forma nie są dwiema różnymi rzeczami. Wykorzystując terminologię powstałą na bazie założenia, iż materia stanowi pewną potencjalność, a forma jej aktualność, nie konstytuujemy rzeczy, ale dzięki tej terminologii możemy je wyjaśnić, zrozumieć.

Reprezentatywny dla drugiego typu dyskutowanych w Ramsey Centre zagadnień był odczyt dra A. Peacocke'a: „Nauka i przyszłość teologii – krytyczne uwagi”. Zauważył on, iż w ostatnim czasie nastąpiło znamienne zbliżenie między naukami przyrodniczymi a teologią. Tradycyjnie teologia rozumiana jako dyscyplina akademicka oskarżana była o niespójności swoich procedur badawczych ze względu na źródłowe odniesienia do autorytetów. Ostatnio postmoderniści próbowali tym samym „ostrzem” zaatakować naukę, wskazując na niespójność jej podstaw i struktur działania, a także fakt, iż przy pomocy języka naukowego nie sposób do końca opisać świata. Jak podkreślił Peacocke, nauka okazała się skutecznym i najlepszym bastionem przeciw ujęciom postmodernistycznym. Pozostaje ona areną dyskusji, w których nie mają znaczenia podziały narodowe, religijne czy kulturowe. Można więc przyjąć, iż istnieje rodzaj racjonalności o podłożu biologicznym, której wzmocnienie pozostaje efektem ewolucji rozważań epistemologicznych, w tym dochodzenia do najlepszego wyjaśnienia (inference to the best explanation = IBE).

Peacocke uważa, że właśnie zastosowanie IBE w badaniach teologicznych mogłoby ukazać, jaka teologia jest, a jaka mogłaby być. Tym bardziej, że zidentyfikowano wiele zagadnień rzutujących na wiarygodność teologii. Dziś jedynym możliwym do podtrzymania dualizmem jest dualizm wynikający z rozróżnienia między Bogiem a wszystkim innym. Gdy świat jest połączony procesami, trudno zobaczyć Boga, który byłby włączony w te procesy, aby realizować swoje zamiary. Pytamy ponadto, co to jest natura ludzka, gdy okazuje się, iż warunkują ją wytworzone biologicznie geny. A co ze zmartwychwstaniem, problemem czasowości Boga, zbawieniem istot na innych planetach, itd.? Teologia kolejnego milenium będzie, zdaniem Peacocke'a, „ewangeliczna”, „katolicka” i liberalna, co w konsekwencji znaczy, iż będzie się ograniczać do fundamentalnych stwierdzeń, że: „Bóg jest miłością” lub „Chrystus jest Panem”

W swoich wystąpieniach problematyką relacji nauka – wiara powstających na styku zagadnień związanych z neurobiologią i filozoficznymi aspektami umysłowości zajęli się również prof. John Marshall z Neuroscience Laboratory of Radcliffe Infirmary, dr Mary Midgley z University of Newcastle i dr Margaret Yee z Nuffield College. Tę samą problematykę, z tym, że w odniesieniu do zagadnień kosmologicznych zaprezentowali zaś prof. Andrew Lyne (University of Manchester), prof. Russell Stannard (Open University) i prof. John Webster (Lady Margaret Professor of Divinity).

*Ks. Bogusław Wójcik*